

ความต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์
สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

The Needs for Electronic Document Delivery Service of Natural Sciences
Faculty Members in State Higher Education Institutions*

ศศิพิมล ประพินพงศกร**

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในท้องสมุดมากขึ้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นห้องสมุดประเภทหนึ่งที่มีการส่งเสริมการให้บริการพิเศษต่าง ๆ ตลอดจนได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับปรุงบริการต่าง ๆ ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น บริการเข้าถึงรายการสารานุกรมด้วยวิธีออนไลน์ (OPAC) บริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลซีดีรอมและฐานข้อมูลออนไลน์ที่ให้บริการเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการจัดการจัดหาสารนิเทศต่าง ๆ ผ่านบริการยืมระหว่างห้องสมุดที่ช่วยให้ผู้ใช้ได้รับทรัพยากรสารนิเทศที่ต้องการได้ทันต่อความต้องการ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย แต่ถึงแม้ว่าห้องสมุดได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้มาให้บริการสารนิเทศซึ่งเข้าถึงได้ง่ายกว่าการค้นด้วยระบบมือก็ตามแต่ก็ยังมีปัญหาบางประการคือ ส่วนใหญ่ผู้ใช้จะค้นข้อมูลได้เฉพาะข้อมูลในรูปแบบอนุกรมและสาระสังเขปเท่านั้น ซึ่งก็นับว่าเป็นประโยชน์มากในการช่วยตัดสินใจคัดเลือกเอกสารต้นฉบับ แต่ถึงแม้จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นเพียงใดก็ตาม ผู้ใช้ก็ยังประสบปัญหาในการค้นเอกสารต้นฉบับ โดยเฉพาะหากไม่สามารถหาเอกสารต้นฉบับที่ต้องการจากห้องสมุดของตนหรือห้องสมุดอื่น ๆ ภายในประเทศได้ (นฤมล กิจไพศาลรัตนา, 2539 : 17-18) รวมทั้งผู้ใช้อีกก็มีความต้องการที่จะได้เอกสารฉบับเต็มหรือฉบับสมบูรณ์ (Full-text) และมีความคาดหวังว่าจะได้รับเอกสารในระยะเวลาที่รวดเร็วที่สุด ซึ่งการจัดให้มีบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น (Electronic Document Delivery Service : EDDS) อาจสามารถช่วยแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเพื่อให้ห้องสมุดตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้และเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการ บริการนี้จึงอาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ใช้ได้สารนิเทศที่มีความทันสมัยในเวลารวดเร็วและทันต่อความต้องการ งานวิจัยนี้เน้นศึกษาเฉพาะอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เนื่องจากอาจารย์ในสาขาวิชาดังกล่าวต้องการสารนิเทศที่ทันสมัย เพราะ

* วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543

** อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จำเป็นต้องติดตามพัฒนาการทางความรู้ ความก้าวหน้าทางด้านการทดลองค้นคว้าใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงนับได้ว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งที่เป็นทรัพยากรบุคคลทางด้านวิทยาศาสตร์ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดในการปรับปรุงงานบริการที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้สาขานี้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลในการวางแผนและดำเนินงานสำหรับห้องสมุดที่ยังไม่มีบริการอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการส่งและรับเอกสาร และลักษณะของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการวิจัย มีเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป และรูปแบบที่เป็นเอกสารฉบับเต็ม จากบทความวารสารวิชาการ

2. อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ใช้วิธีการส่งและรับเอกสารโดยการติดต่อผ่านห้องสมุดด้วยไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ซึ่งจะไม่นับรวมบริการยืมระหว่างห้องสมุด

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ ของคณะวิทยาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) รวมทั้งสิ้น 527 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและสามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้ จำนวน 321 ชุด คิดเป็นร้อยละ 60.91

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดที่มีบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในการปรับปรุงบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
2. ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและดำเนินงานสำหรับห้องสมุดที่ยังไม่มีบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากจำนวนอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 321 คน เมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนมากที่สุด คือ 84 (26.17%) เมื่อจำแนกตามภาควิชา/สาขาวิชาที่สังกัด พบว่าอาจารย์สาขาวิชาเคมี มีจำนวนมากที่สุด คือ 133 คน (41.43%) และเมื่อจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการพบว่า ตำแหน่งอาจารย์ มีจำนวนมากที่สุด 129 คน (40.19%) ส่วนการจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า อาจารย์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก มีจำนวนมากที่สุด คือ 155 คน (48.29%)

2. สภาพการใช้บริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ที่ใช้บริการฯ มีจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 59.81 จากแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 321 ชุด

2.1 วัตถุประสงค์ในการใช้บริการฯ

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้บริการฯเพื่อการวิจัย ร้อยละ 76.56 รองลงมาใช้เพื่อการเพิ่มพูนความรู้ ร้อยละ 63.54 ทั้งนี้เนื่องจากหน้าที่หลักของอาจารย์นอกเหนือจากการสอนแล้ว อาจารย์ยังต้องทำวิจัยและเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองเสมอ ดังนั้นจึงใช้บริการฯในการค้นหาข้อมูล และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งก็จะช่วยในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 วิธีที่ใช้ในการสั่งและรับเอกสารจากบริการฯ

2.2.1 วิธีการสั่งเอกสาร

วิธีการสั่งเอกสารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้มีความใกล้เคียงกัน คือสั่งผ่านห้องสมุดด้วยตนเอง ร้อยละ 65.10 ส่วนการสั่งด้วยตนเองไปยังแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลโดยตรง ร้อยละ 61.46 และเมื่อพิจารณาการสั่งผ่านห้องสมุดด้วยตนเอง พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการติดต่อกับบรรณารักษ์ด้วยตนเอง ร้อยละ 54.69 จึงสรุปได้ว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้การสั่งผ่านห้องสมุดโดยการติดต่อกับบรรณารักษ์ด้วยตนเอง ดังนั้นจากสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ใช้วิธีการสั่งเอกสาร โดยการติดต่อผ่านห้องสมุดด้วยโปรแกรมอิเล็กทรอนิกส์ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากอาจารย์ต้องการ

ประหยัดเวลาในเรื่องของขั้นตอนการส่งเอกสารจึงใช้บริการผ่านห้องสมุด ทั้งนี้เพราะห้องสมุดจะเป็นผู้ดำเนินการให้ทั้งหมดตั้งแต่การสืบค้นข้อมูลจนถึงจัดการติดต่อประสานงานกับแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลเพื่อขอส่งและรับเอกสาร โดยอาจารย์เพียงแต่รอรับเอกสารที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สมร คาระพันธ์ (2542) ที่พบว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่วนใหญ่ใช้บริการนำส่งเอกสารจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต โดยการติดต่อด้วยตนเองผ่านห้องสมุด

2.2.2 วิธีการรับเอกสาร

วิธีการรับเอกสารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ คือ การรับด้วยตนเองจากแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลโดยตรง ร้อยละ 77.60 และเมื่อพิจารณาพบว่า อาจารย์จำนวนครึ่งหนึ่งใช้วิธีการรับทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 50.00 ผลการศึกษาดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ใช้วิธีการรับเอกสารโดยการติดต่อผ่านห้องสมุดด้วยไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก อาจารย์ต้องการได้รับเอกสารในเวลาอันรวดเร็ว และยังไม่เสียเวลาในการติดต่อห้องสมุดอีกครั้ง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Anthes (1999) Crowley (1999) และ Orr and Dennis (1996) ที่ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดให้ผู้เข้าใช้เข้าถึงแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์โดยไม่ผ่านสื่อกลางคือ ห้องสมุด ซึ่งผลการวิจัยตรงกันว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจในการรับเอกสารด้วยตนเองโดยไม่ผ่านห้องสมุด เนื่องจากได้รับความสะดวก รวดเร็วกว่าการรับผ่านห้องสมุด

2.3 แหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูล / ฐานข้อมูลที่ใช้ในการสั่งและรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 34.90 ใช้การสั่งและรับเอกสารจาก CAS รองลงมา ร้อยละ 30.73 ใช้จาก MEDLINE และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 1.04 ใช้จาก EBSCO ซึ่งการที่อาจารย์จำนวนมากที่สุดและจำนวนรองลงมาใช้การสั่งและรับเอกสารจาก CAS และ MEDLINE นั้น อาจเนื่องมาจากฐานข้อมูลทั้งสองมีเนื้อหาขอบเขตครอบคลุมทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวางและยังเน้นเฉพาะสาขาวิชาด้วย

2.4 ลักษณะของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

2.4.1 รูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของสารสังเขปร้อยละ 72.92 และเอกสารฉบับเต็ม ร้อยละ 54.17 อาจเป็นเพราะอาจารย์มีเวลาจำกัดในการติดตามสารนิเทศใหม่ ๆ เนื่องจากมีภาระงานมาก จึงเลือกใช้สารสังเขปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในอันดับแรก และเมื่อเกิดความสนใจ หรือต้องการสารนิเทศแล้วจึงติดตามเอกสารฉบับเต็มในภายหลัง

2.4.2 เนื้อหาของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ในทุกสาขาวิชาใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่สังกัด โดยอาจารย์จำนวนมากที่สุดใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาทางด้านเคมี ร้อยละ 42.19 จำนวนรองลงมาใช้ด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป ร้อยละ 29.17 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดในการวิจัยนี้คือ อาจารย์สาขาวิชาเคมี

2.4.3 อายุของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอายุระหว่างปี 1996-1998 ร้อยละ 61.46 จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 35.42 ใช้เอกสารก่อนปี 1990 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นเอกสารที่ยังไม่ล้าสมัยมากนัก ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงได้หรือใช้ประกอบกับเอกสารปัจจุบันที่มีความทันสมัยกว่าได้เป็นอย่างดี

2.4.4 ภาษาของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นภาษาอังกฤษ ร้อยละ 84.38 ทั้งนี้เพราะสารนิเทศที่ได้จากแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูล/ฐานข้อมูลใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก และเป็นฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้นในต่างประเทศจึงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลในการจัดทำฐานข้อมูล

2.4.5 ประเภทของเอกสารต้นแหล่ง

ในการศึกษาประเภทของเอกสารต้นแหล่ง พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้บทความวารสารวิชาการ ร้อยละ 78.65 ทั้งนี้เนื่องจากวารสารวิชาการให้เนื้อหาที่มีความทันสมัยและมีการรายงานผลค้นคว้าทดลองเฉพาะสาขาวิชาใหม่ ๆ ตลอดเวลา อาจารย์จึงเลือกใช้มากกว่าเอกสารประเภทอื่น ๆ

2.4.6 ปัจจัยในการเลือกให้บริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่เลือกให้บริการฯ เนื่องจากได้รับเอกสารในเวลาที่รวดเร็ว ร้อยละ 69.79 และได้เอกสารที่มีความทันสมัย ร้อยละ 63.54 ทั้งนี้เนื่องจาก อาจารย์มีความคาดหวังว่าเมื่อให้บริการฯนี้แล้วจะได้รับเอกสารในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuroseman and Durniak (1994) ที่ศึกษาเปรียบเทียบบริการยืมระหว่างห้องสมุดและบริการนำส่งเอกสารเชิงพาณิชย์ ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาสนองตอบจากการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดจะช้ากว่าระยะเวลาสนองตอบจากบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และของสมร ตาระพันธ์ (2542) ที่พบว่าอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความพึงพอใจในการส่งและรับบทความจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตที่มีความสะดวกรวดเร็วและได้ บทความที่มีความทันสมัยด้วย

3. ความต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

3.1 วัตถุประสงค์ที่ต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการบริการฯเพื่อการสอน ร้อยละ 70.09 และเพื่อการวิจัยจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 68.54 ดังนั้นจากสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ต้องการบริการฯเพื่อการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจหลักของอาจารย์ คือการสอนและการทำวิจัย ดังนั้นอาจารย์จึงต้องการบริการฯเพื่อแสวงหาสารนิเทศไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการสอน และทำนำไปใช้ประกอบการทำวิจัย ได้ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงจันทร์ พัคพันธ์ (2539) ที่พบว่าอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศเพื่อการเรียนการสอน และเพื่อการวิจัย

3.2 วิธีการส่งและรับเอกสารที่ต้องการจากบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

3.2.1 วิธีการส่งเอกสาร

วิธีการส่งเอกสารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการคือ ส่งผ่านห้องสมุดด้วยตนเอง ร้อยละ 72.90 โดยที่อาจารย์จำนวนครึ่งหนึ่งต้องการวิธีการติดต่อกับบรรณารักษ์ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 51.40 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ได้รับความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลาจากการติดต่อกับบรรณารักษ์ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงมีความไว้วางใจบรรณารักษ์ผู้ให้บริการ และยังเป็นการประหยัดเวลาของตนในการติดต่อขอใช้บริการฯด้วย

3.2.2 วิธีการรับเอกสาร

วิธีการรับเอกสารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการ คือ รับด้วยตนเองจากแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลโดยตรง ร้อยละ 72.27 โดยรับทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 60.44 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์คิดว่าจะได้รับความสะดวก รวดเร็ว และช่วยประหยัดเวลากว่าการติดต่อขอรับเอกสารผ่านห้องสมุดอีกครั้ง โดยเฉพาะการรับทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวกรวดเร็วกว่าการรับด้วยวิธีอื่น ๆ เช่นทางโทรสาร ที่ได้เอกสารไม่ชัดเจน หรือการดาวน์โหลดและการโอนถ่ายข้อมูล ซึ่งมีความยุ่งยาก และมีอุปสรรคทางด้านวิธีการ รวมถึงความล่าช้าของข่ายงานคอมพิวเตอร์

3.3 แหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูล / ฐานข้อมูลที่ต้องการส่งและรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์จำนวนมากที่สุดต้องการแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูล/ฐานข้อมูลจาก CAS ร้อยละ 51.40 อาจเป็นเพราะ CAS เป็นแหล่งที่ให้บริการฯที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยไม่ได้เน้นเฉพาะสาขาวิชาเคมีเท่านั้น

3.4 ลักษณะของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องการ

3.4.1 รูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสารฉบับเต็ม ร้อยละ 62.62 และสาระสังเขปจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 61.06 ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่าอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบที่เป็นเอกสารฉบับเต็ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราวิไล พงษ์วิชชุตา (2535) ที่พบว่าผู้ใช้จากกองสารสนเทศวิทยาการและเทคโนโลยีต้องการสารนิเทศที่มีเนื้อหาฉบับสมบูรณ์จากบริการคัดเลือกและเผยแพร่สารนิเทศ เนื่องจากเมื่อผู้ใช้ติดต่อขอใช้บริการแล้วมีความคาดหวังที่จะได้เอกสารฉบับเต็มเพื่อตอบสนองความต้องการได้

3.4.2 เนื้อหาของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์จำนวนมากที่สุดต้องการเอกสารที่มีเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป ร้อยละ 40.50 ดังนั้นผลการวิจัยในส่วนนี้จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ต้องการเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไป ซึ่งถึงแม้ว่าอาจารย์จำนวนมากที่สุดต้องการเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไปแต่ก็มีจำนวนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชามีความต่างกัน ดังนั้นอาจารย์จึงต้องการเอกสารที่มีเนื้อหาแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่ตนด้วย

3.4.3 อายุของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการเอกสารที่มีอายุระหว่างปี 1996-1998 ร้อยละ 55.76 และต้องการเอกสารเฉพาะปีปัจจุบันจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 55.14 เนื่องจากสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อาจารย์จึงมีความต้องการเอกสารที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prabha and Marsh (1997) ที่พบว่าบทความที่ผู้ใช้ขอจากผู้จัดหาเอกสารเชิงพาณิชย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 1-5 ปีย้อนหลังจากปีปัจจุบัน

3.4.4 ประเภทของเอกสารต้นแหล่ง

อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการเอกสารต้นแหล่งที่มาจากบทความวารสารวิชาการ ร้อยละ 67.91 ดังนั้นจากสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่าอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติส่วนใหญ่ต้องการบทความวารสารวิชาการจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากบทความวารสารวิชาการให้สารนิเทศทางวิชาการที่ทันสมัยและมีผลงานการค้นคว้าของนักวิจัยสาขาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ และมีความน่าเชื่อถือ และได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ลงใน วารสารเป็นอันดับแรกก่อนที่จะพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รูปแบบอื่น ๆ อาจารย์จึงต้องการสารนิเทศจากบทความวารสารมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า วิธีการรับเอกสารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการคือ รับเอกสารด้วยตนเองจากแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลโดยตรง ดังนั้นทางห้องสมุดจึงควรตอบสนองความต้องการของผู้ใช้โดยการพิจารณาจัดให้บริการที่ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลรวมทั้งสั่งและรับเอกสารได้ด้วยตนเองจากแหล่งฯ ตลอดจนควรสนับสนุนการจัดอบรมการสืบค้นข้อมูลรวมถึงการแนะนำแหล่งฯ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถติดต่อขอใช้บริการฯ จากแหล่งที่ให้บริการฐานข้อมูลด้วยตนเองได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยลดภาระและประหยัดเวลาการทำงานของบรรณารักษ์ทั้งยังเป็น การส่งเสริมให้ผู้ใช้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาสารนิเทศด้วยตนเองและช่วยเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้กับผู้ใช้อีกด้วย

2. จากการศึกษา อาจารย์จำนวนมากได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการนำส่งเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ว่ามีความสนใจและมีความต้องการใช้บริการฯ แต่ไม่ทราบว่ามีบริการฯ ที่ใด และสามารถติดต่อขอใช้บริการนี้ได้อย่างไร ดังนั้นห้องสมุดต่าง ๆ ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดบริการฯ นี้ให้มากขึ้นในอนาคต รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์บริการฯ และอัตราค่าบริการให้ผู้ใช้ทราบ เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ใช้ในการติดตามเอกสารที่ต้องการแต่ไม่สามารถหาภายในประเทศได้

3. จากการสำรวจการบอกรับฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งประกอบกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่มีการบอกรับฐานข้อมูลทั้งที่เป็น ฐานข้อมูลบรรณานุกรมและสาระสังเขป และฐานข้อมูลฉบับเต็มค่อนข้างมีน้อยไม่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา ดังนั้นห้องสมุดจึงควรเห็นความสำคัญและพิจารณาให้มีการบอกรับฐานข้อมูลเพิ่มมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- ดวงจันทร์ พยัคฆ์พันธ์. การใช้สารนิเทศของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- นฤมล กิจไพศาลรัตนาน. พัฒนาการอีกก้าวของ FirstSearch : บริการเอกสารฉบับเต็มบน World Wide Web. ข่าวสารห้องสมุดในจุฬาฯ. 12,2 (มีนาคม-เมษายน 2539) : 12-20.
- พัชราวิไล พงษ์วิฑูรดา. ความต้องการใช้บริการคัดเลือกเผยแพร่สารนิเทศของผู้ใช้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สมร ตาระพันธ์. การใช้ฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์มช. 17,3 (กันยายน-ธันวาคม 2542) : 97-112.
- Anthes, Mary. An experiment in unmediated delivery : EBSCODOC at Wichita State University. Library Collection, Acquisition & Technical Services. 23,1 (1999) : 1-13.
- Crowley, Gwyneth H. Unmediated document delivery : a project using FirstSearch and EBSCOdoc. [Online]. Available : <http://www.emerald.library.com/pdfs/12227cd2>.
- Kuroseman, Katherleen and Durniak, Babara Ammerman. "Document delivery : a comparison of commercial document suppliers and interlibrary loan services." College & Research Libraries. 55,2 (March 1994) : 129-139.
- Orr, Debbie and Dennis, Cathy. Unmediated document delivery and academic staff at central Queensland University. [Online]. Available : <http://www.emerald.library.com/pdfs /12224ad2.pdf1996>.
- Prabha, Chandra and Marsh, Elizabeth C. "Commercial document suppliers : how many of the ILL/DD periodical article requests can they fulfill?" Library Trends. 45,3 (Winter 1997) : 551-568.